

ROLUL DIPLOMAȚIEI DIGITALE ÎN SISTEMUL DE SECURITATE INTERNAȚIONAL DUPĂ DECLARAREA PANDEMIEI CU SARS-CoV-2

Drd. Cristina BODONI

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

Izolarea impusă după declararea pandemiei cu Covid-19 a obligat mediul diplomatic să își asume digitalizarea, după ce acesta rezervase diplomației digitale un rol secundar pe social media de pe internet. Digitalizarea a devenit rapid un instrument puternic de inovare și progres, un element fiabil al cooperării internaționale. Pe parcursul cercetării, evidențiem aspecte care explică scoaterea diplomației digitale din sfera diplomației publice. Explicăm misiunea centrală a diplomației contemporane cu ajutorul unor bune practici de diplomație și cooperare în domeniul de securitate regională din regiunea Mării Negre, apoi, motivele care pot produce fragilizarea securității naționale. De asemenea, expunem elemente esențiale care ne determină să credem că diplomația digitală va rămâne în actualitate după încheierea pandemiei, devenind un element important de interconectare a tuturor părților interesate și un protector al securității naționale.

Cuvinte-cheie: diplomație publică, securitate internațională, diplomație digitală, securitate națională, digitalizare.

ARGUMENTUM

Motto: „Tehnologia informației ne-a făcut mai rezistenți în fața virusilor organici, dar ne-a făcut și mult mai vulnerabili la malware și la războiul cibernetic. Infrastructura noastră digitală s-ar putea prăbuși într-o singură zi... Cât timp credeți că vă va lua să vă întoarceți de la e-mail la poșta tradițională?”

Yuval Noah Harari (2021)

Izolarea impusă la nivel mondial ca urmare a declarării pandemiei de Covid-19 din 11 martie 2020 a transformat virusul într-un motiv întemeiat de hibridizare a activităților publice și private după declararea carantinei pentru toate statele lumii (OMS, 2019). Omenirea s-a trezit închisă în casă timp de două luni, timp în care statele au trebuit să gestioneze situații inedite, unele adevărate amenințări la adresa națiunilor. Nivelul ridicat de incertitudine și riscurile directe la adresa securității naționale au determinat rapid reconsiderarea abordării apărării sănătății omului de către aproape toți actorii internaționali. Primele instituții implicate în refacerea unui nivel acceptabil de securitate au fost cele din domeniul apărării și diplomației, sectoare tradiționale de securitate și cele două instrumente principale de politică externă ale statului westphalian. Cooperarea și armonizarea intereselor între state au fost uitate, fapt care a dat de gândit tuturor; chiar dacă, ulterior, aceste deraieri au fost trecute în plan secund, efectele acestei situații extraordinare nu sunt cunoscute. Mulți dintre noi sunt încă paralizați de teama pentru sănătatea și viața lor, unii doresc să se reîntoarcă la vieților lor de dinaintea pandemiei, dar alții doresc ca lumea să facă un salt spre viitor, să rezolve planuri amânate pentru recuperarea ecosistemului la nivel mondial. În ce măsură acestea se confirmă, nimeni nu ne poate spune în prezent. Însă, avem la dispoziție instrumentele necesare pentru a pregăti terenul în scopul asigurării supraviețuirii, de la cetățeanul obișnuit până la stat, de la angajat la angajator, organizații publice, private și internaționale. Protejarea și siguranța statului se reflectă în activitățile celor implicați în relațiile internaționale. Toate cele cinci funcții ale diplomației se interconectează direct cu supraviețuirea statului și securitatea națională.

Acest demers este o cercetare exploratorie interdisciplinară prin prisma relațiilor internaționale și a studiilor de securitate, a cărei ipoteză de lucru pleacă

INFORMAȚII ȘI SECURITATE

de la o stare de fapt, aceea că realitățile vieții statului și individului în plină pandemie de Covid-19 au reconfigurat activitățile profesionale și s-au conformat, transformând o parte importantă în telemuncă. Astfel, lumea a descoperit importanța digitalizării și a securității cibernetice. Ipoteza lucrării pleacă de la faptul că *diplomația digitală este mai mult decât diplomație publică 2.0; ea este o diplomație a secolului XXI, al cărei obiectiv central și permanent este protejarea intereselor și securității naționale în relațiile externe ale statelor, în toate spațiile naturale și virtual cunoscute de către om.*

Pentru verificarea ipotezei, am utilizat metoda deductivă-empirică, bazată pe găsirea unor soluții la întrebările: *De ce abordăm diplomația digitală în conjuncție cu securitatea națională și internațională?, De ce diplomația digitală este percepută ca fiind doar publică, în timp ce alte domenii includ digitalizarea în ansamblul componentelor acestora?*

Răspunsurile la regăsim în secțiunile articolului: Diplomațiile tradițională, publică și digitală în vremuri provocate de SARS-CoV-2; Securitatea la nivel conceptual prin lentilele efectelor pandemiei și ale digitalizării; Securitate regională și diplomație la Marea Neagră în era digitală. Toate acestea vor fi aduse la un numitor comun în ultima secțiune, cea rezervată considerațiilor finale.

DIPLOMAȚIILE TRADIȚIONALĂ, PUBLICĂ ȘI DIGITALĂ ÎN VREMURI PROVOCATE DE SARS-CoV-2

Pentru a pătrunde în aria geopolitică a bazinului Mării Negre, avem în atenție diplomația. Diplomația este instituția responsabilă pentru inițierea, menținerea și dezvoltarea relațiilor dintre state și organizații internaționale prin intermediul funcțiilor: reprezentare, comunicare, negociere, protecția reprezentanțelor și a diplomaților; cooperarea între state (Convenția de la Viena, 1961). Teoria dezvoltată pentru diplomație este un subiect în sine și elaborat cu sute de ani în urmă atât de către practicieni, cât și în mediul academic. Această teorie pleacă de la definiții mai simple sau mai complicate. Pentru acest demers, am ales trei definiții. Prima ne arată că principiile istorice ale diplomației au rămas în actualitate. Baronul Cussy (1846, p. 256) definea diplomația ca un set complex de principii și cunoștințe aplicabile de către diplomați pentru a conduce bine treburile unui stat în relațiile cu celelalte, fără a neglija afacerile publice interstatale. A doua este construită prin prisma teoriei jocurilor, explicată matematic cu ajutorul lui Mircea Malița. El ne explică diplomația ca fiind o activitate complexă, desfășurată în nucleul unui pătrat, al cărui laturi, alcătuite din istorie, relații internaționale, drept internațional și teoria

situației conflictuale, impregnează toate aspectele acestui domeniu supus continuu schimbărilor provocate tocmai din cauzele impuse de toate componentele vieții unui stat (Malița, 1975, p. 44). A treia pledează pentru complexitatea cu care statele se confruntă în rezolvarea problemelor de actualitate, fie la nivel intern, fie la nivel extern: pentru că, dacă în mod tradițional, diplomația și forța militară reprezentau cele două instrumente principale de politică externă, în prezent, diplomația este mai mult decât atât în interpretarea lui Mihai Cercel, astfel (2019, p. 33): *„diplomația își desfășoară activitățile în patru dimensiuni: politică, economică, consulară și diplomație publică”.*

Diplomația publică este unul dintre cele mai noi concepte ale diplomației. Edmund Gillion a impus termenul de diplomație publică în mediul academic al SUA, în 1965. Acest tip de diplomație se referă la: (1) *„influența atitudinilor publice privind formarea și executarea politicii externe”* (Cull, 2020, p. 13); (2) *„totalitatea activităților unui guvern care lucrează cu agențiile non-statale și ajunge la opinia publică și privată în străinătate, care acoperă informații, printre altele, cultură, educație, precum și imaginea țării”* (Rana, 2011, p.); (3) diplomația publică este atributul puterii statului de a influența publicul unei alt stat prin toate instrumentele de care primul poate dispune; această diplomație este adesea exprimată ca având puteri magice de convingere – poate ajuta la oprirea războaielor înainte ca acestea să se întâmple, prin ascultare activă, eforturi de construire a înțelegerii reciproce și promovarea dialogului și colaborare între țară, cultură și sector (Snow, 2020, p. 3). Acest tip de diplomație are mai mult o conotație de relații publice, condusă cu mijloace diplomatice, inventată special pentru a nu spune că este, de fapt, o agendă de propagandă albă, manipulare și influență a publicului din alt stat, pentru că diplomația publică nu există în dialogul între națiuni, așa cum este acesta înțeles în mod tradițional, echivalent cu politica între națiuni (Martino, 2020, p. 23).

Diplomația digitală este cel mai nou termen integrat în familia diplomației. Unul dintre precursorii acestui tip de diplomație este diplomatul vizionar Mircea Malița, care afirma că *„principalele forme ale noii diplomației sunt multilateralitatea și diplomația la nivel înalt. Am mai putea menționa și diplomația tehnică”* (1975, p. 26), prefigurând și rolul ulterior al tehnologiilor în relațiile internaționale, în special, al organizațiilor interguvernamentale (OIG-urilor) și al diplomației digitale. Diplomația digitală este diplomația secolului XXI, care utilizează toate cele cinci funcții clasice de funcționare pe care le-a integrat în sistemul informațional.

Încă de la apariția acestui concept au existat autori consacrați în domeniul relațiilor internaționale și diplomați cu experiență care doreau delimitarea acestui

concept, punerea într-o nișă separată, lăsând deoparte posibilitatea de a integra marea formulă, digitalizarea, până în esența diplomației, comunicarea de toate tipurile.

Diplomația digitală are o componentă de diplomație publică 2.0. atunci când avem ca scop relațiile publice implementate de diplomație în relațiile cu indivizii, mass-media și operatorii economici din statele acreditate, în special pe rețele de socializare, deoarece acest spațiu este valoros datorită metadatelor oferite gratuit pentru a fi utilizate într-o gamă largă, generând informații valoroase asupra cărora strategiile de comunicare politico-diplomatică pot fi dezvoltate și reajustate (Martino, p. 25).

Apoi, avem definiții care complică și mai mult înțelesul diplomației adaptate vremurilor noastre. În acest sens, Shaun Riordan diferențiază digitalul de cibernetic în diplomație: (1) diplomația digitală ar trebui să se refere la utilizarea instrumentelor digitale în scopul urmăririi largite a obiectivelor diplomatice, iar diplomația cibernetică ar trebui să se refere la utilizarea instrumentelor diplomatice și a modului de gândire în rezolvarea sau, cel puțin, a gestionării problemelor în spațiul cibernetic; (2) diplomația digitală reprezintă aplicarea instrumentelor digitale în diplomație, iar diplomația cibernetică reprezintă aplicarea diplomației în spațiul cibernetic (Riordan, 2019, p. 19).

Referitor la înțelesul primar al diplomației digitale, considerăm că aceasta este doar o diplomație a secolului XXI, cu o activitate hibridizată în toate spațiile posibile produse în timp real. Aceasta poate reda, într-o anumită măsură, dictonul „*Fii scurt și la obiect!*”, ajuns în comunicarea autohtonă din limba engleză, sub acronimul KISS (keep it short and simple), pentru că, într-o lume în care a-ți rezerva timp pentru a decide, răspunde sau aplica este aproape nul, este vremea să simplificăm aspectele teoretice ale diplomației (digitale) pentru a amplifica efectele acesteia din teren, oricare ar fi acesta, real sau virtual. Pe scurt, ca definiție de lucru avem: diplomația digitală este o diplomație evolutivă, interconectată în toate spațiile cunoscute de către om, al cărei scop suprem este de a proteja interesele și securitatea națională a țării sale.

SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ PRIN LENTILELE EFECTELOR PANDEMIEI ȘI DIGITALIZĂRII

La modul general, securitatea reprezintă unul dintre principiile de bază ale supraviețuirii statului. În piramida celor cinci trebuințe, a lui Maslow, securitatea este a doua după satisfacerea nevoilor fiziologice; apoi, avem iubirea, respectul

de sine și dezvoltarea personală (2017, p. 8). În studiile tradiționale, securitatea este definită în termeni de putere militară și influență politică (Buzan, 1991). În acest context, în anii '90, Barry Buzan introducea viziunea integratoare pentru securitate, pregătind înțelesul securității naționale pentru o securitate internațională profund globalizată în secolul XXI. El a dezvoltat conceptual securitatea națională cu ajutorul sectoarelor de referință ale vieții într-un stat (Buzan, 2017, p. 28): politic, economic, militar, social și de mediu. Abordarea lui Buzan a devenit noua formă de studii de securitate. În 2011, NATO a pus în discuție amenințările din spațiul informațional, iar dimensiunea cibernetică a devenit unul dintre sectoarele securității (Theiler, 2011).

Percepția despre amenințări se realizează prin prisma securității, a sectoarelor securității naționale, a revoluției tehnologice, a efectelor calamităților naturale și a crizei produse de Sars-CoV-2, fapt pentru care, în 2021, lumea și-a suspendat agenda politicilor publice conduse în timp de pace. Panica s-a instaurat, securitatea și apărarea statului au redevenit probleme prioritare de stat, dincolo de orice altă rațiune politică, descoperind, deodată, că digitalizarea este un rău necesar pentru instituțiile publice. În tot acest timp, evoluțiile tehnologice și schimbările de paradigmă afectează politica națională și internațională în această direcție.

Carantina impusă la nivel mondial a introdus lumea într-o recesiune economică, instaurată rapid în multe state ale lumii, afectate de calamități naturale produse de schimbările climatice. Toate acestea vin să completeze problemele mai vechi rămase pe agenda internațională, precum suprapopularea și foametea, polarizarea pe criterii etnice și religioase, războaiele inter și intra-statale, disputele regionale, distrugerea mediului înconjurător, terorismul, criminalitatea organizată, actele de violență împotriva propriilor oameni ai statelor, epidemiile și infraționalitatea de toate tipurile. Nici la nivel național nu suntem mai favorizați, chiar dacă este dovedit că statele membre ale Uniunii Europene (UE) sunt mai în siguranță. Avem de gestionat suprataxarea energiei și a apei potabile, suntem aproape de prăbușire economică și revoltă socială, ne îndreptăm rapid către o societate unde drepturile omului sunt restricționate în numele ordinii publice, dar fără ca în aceste restricționări ale drepturilor să fie specificat și timpul în care vor fi aplicate aceste măsuri. Astfel de norme ar trebui asumate punctual, prin sprijinul decidenților.

Cele mai multe dintre problemele enumerate în paragraful anterior nu mai fac diferența dintre amenințările interne și cele externe. Diferența constă în modul de gestionare al acestora. Aceste caracteristici fac aproape imposibile interpretările clasice pentru delimitarea domeniului de securitate la zona prevăzută în înțelegerea clasică privind securitatea. Din acest motiv, avem o percepție de securitate

care tinde să se extindă și să se adâncească, redimensionând paradigmele din studiile de securitate internațională prin complexul de securitate. Acesta nu este un subiect nou, dar rămâne destul de actual, deoarece sintagma *complex de securitate în analiza dimensiunilor securității* reprezintă „un grup de state ale cărui prime preocupări de securitate le leagă laolaltă suficient de îndeaproape, încât securitatea lor națională să nu poată fi, în mod realist, luată în considerare separat una de alta”. (Alagappa, 1988, pp. 54-55).

Deși complexul de securitate nu este valabil pentru statele riverane Mării Negre, introducem în tema noastră trei demersuri politico-diplomatice întreprinse în zona Mării Negre în plan securitar.

SECURITATE REGIONALĂ ȘI DIPLOMAȚIE LA MAREA NEAGRĂ ÎN ERA DIGITALĂ

Din datele publice ale istoricului Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) reiese faptul că, datorită Turciei, timp de decenii, NATO nu a desfășurat niciun exercițiu militar în zona Mării Negre. Acest fapt a indus o pace durabilă în această regiune, dat fiind faptul că, în timpul Războiului Rece, Marea Neagră reprezenta un spațiu de confluență ideologică pentru cei doi coloși ai celor aproape 50 ani – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) și Statele Unite ale Americii (SUA). SUA existau prin proxy în acest areal, Turcia fiind stat membru al NATO, o alianță politico-militară a occidentalilor democrați. Restul aparținea Blocului Comunist, organizației interguvernamentale (OIG) din oglindă, cea a Tratatului de la Varșovia. Ucraina, Rusia și Georgia erau state componente ale URSS, Bulgaria și România erau membre ale tratatului, până după 1990. La peste 20 de ani, în 2021, situația are o nouă configurație. România, Turcia și Bulgaria sunt membre ale NATO, Ucraina și Georgia sunt state independente, afectate puternic de politicile și acțiunile întreprinse de moștenitoarea de facto, după demantelarea URSS, și anume Federația Rusă.

Așadar, în calitate de stat riveran la Marea Neagră, România este așezată la o intersecție impresionantă de valori, culturi, sisteme diferite de securitate regională. Cele șase state riverane sunt nevoite să coopereze, indiferent de ceea ce își dorește fiecare.

În anul 2014, Federația Rusă și-a reîncorporat Peninsula Crimeea în vastul ei teritoriu. O parte extrem de importantă a teritoriului Ucrainei, din punct de vedere geostrategic, avea să afecteze sistemul internațional, în special fostele state comuniste și ex-sovietice. România a devenit vecină a Rusiei, deoarece zona

economică exclusivă a statelor riverane este de maximum 200 de mile marine, iar distanța de la Sulina (România) la Olenivka (Crimeea) este de doar 226 km.

În acest context, lucrurile s-au complicat pentru România, chiar dacă nici înainte situația la nivel geopolitic post-Război Rece nu fusese foarte liniștită. De exemplu, recunoașterea, de către Ucraina, a Insulei Șerpilor din Marea Neagră ca teritoriu românesc a trebuit să fie reglementată prin intermediul justiției internaționale. În această situație, tratatele internaționale, apartenența la OIG-uri relevante regionale și internaționale, precum și înființarea unor grupuri de lucru regionale sunt binevenite.

Dintre grupurile de lucru referitoare la statele riverane Mării Negre, Grupul de lucru pentru cooperarea navală din Marea Neagră (BLACKSEAFOR) în 2001, Inițiativa celor Trei Mări (I3M) și București Nouă (B9) sunt cele mai edificatoare pentru tema noastră, deoarece apariția acestor inițiative și grupuri de lucru reflectă răspunsuri regionale atunci când avem tipuri de amenințare la adresa securității naționale a timpului, după care actorii statali s-au reunit.

Pe larg, ele sunt:

a. Grupul de lucru pentru cooperarea navală din Marea Neagră (BLACKSEAFOR)

Prima cooperare a luat naștere ca urmare a atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001 din SUA. Terorismul atinsese un nivel global, fapt pentru care NATO și-a adaptat strategia de apărare. Unul dintre actorii importanți ai NATO, Turcia, a propus o prezență permanentă și pe frontiera estică a Alianței, la Marea Neagră. Astfel, Turcia a invitat statele riverane Mării Negre să adere la această idee. BLACKSEAFOR a fost semnată în 2001 de către toate cele șase state. Aceasta reiterează articolele stabilite în Convenția Strâmtorilor de la Montreux (1936). Prin Acordul din 2 aprilie 2001 privind constituirea grupului de cooperare navală în Marea Neagră, votat de Parlamentul României în următorul an, erau prevăzute următoarele (2002): „1. în scopul de a contribui la întărirea în continuare a prieteniei, bunelor relații și a încrederii reciproce între statele riverane Mării Negre, precum și pentru a întări pacea și stabilitatea în regiune prin dezvoltarea cooperării și interoperabilității între forțele navale. 2. Misiunile sunt: a) operațiuni de căutare și salvare; b) operațiuni de asistență umanitară; c) măsuri de luptă contra minelor; d) operațiuni de protecție a mediului; e) vizite de bune oficii; f) orice alte misiuni convenite de toate părțile”.

Anii prolifici ai acestui grup au fost în 2004 și 2005. Punctul culminant coincide cu admiterea României și Bulgariei în cadrul NATO, în 2004. Ulterior, cele două

au fost primite în Uniunea Europeană, în 2007. Așadar, în 2007, avem trei state membre ale NATO, două membre ale Parteneriatului pentru Pace, un program de preaderare al statelor care doresc să devină state membre ale NATO și Rusia, cu un parteneriat separat semnat cu NATO. Soluția pentru cooperare între statele riverane Mării Negre a fost găsită în altă direcție. Acțiunile acestui grup au fost integrate într-un areal cuprinzător, cel al celor 57 de state membre în cadrul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Situația celor șase state s-a schimbat din 2014, când semnalele diplomatice indicau faptul că Ucraina ar fi renunțat, după pierderea Crimeei și a problemelor provocate de separatiști în estul țării, în provinciile Donbass și Luhansk. Se pare că liderii de la Kiev conștientizează faptul că, mai presus de orgolii, ei trebuie să convingă comunitatea internațională cu ajutorul instrumentelor diplomatice. Astfel că, reuniunile inițiativei desfășurate în cadrul OSCE continuă. De aici, avem în vedere două planuri: unul național și celălalt regional.

Rusia consideră Crimeea ca fiind teritoriu rusesc, Ucraina îl consideră ucrainean. Un război cu Rusia, mare putere nucleară, este imposibil pentru orice stat sau OIG. În plan național, să ne amintim că, mai presus de toate, se află interesul național al țării noastre. Poate că ar fi timpul să încercăm să devenim un interconector în relațiile cu celelalte state riverane, iar dacă nu reușim, să ne păstrăm neutralitatea. Considerăm că Ucraina deține instrumentele necesare pentru a putea negocia eficient cu Rusia. Apoi, nu ar trebui să uităm că cele două state, mai devreme sau mai târziu, vor găsi o soluție de compromis. În plan regional, poate că ar trebui să ne gândim la noi, ca țară, ca fiind pe granița unui nou drum al chihlimbarului. Vechiul drum pleca din nordul Scandinaviei și ajungea în inima Imperiului Roman, ale cărei granițe erau în afara României de azi. În prezent, ne-am găsi în interior și, implicit, ar fi în interesul NATO și al UE. În opinia mea, cred că ar fi timpul să arătăm că am învățat ceva din trecut în tot acest proces de reconfigurare a intereselor de securitate regională în zona Mării Negre, din nord și până în sud.

Dacă, pe axa Vest-Est a Mării Negre, statele riverane nu au ambiții geopolitice transfrontaliere, pe axa Nord-Sud avem. Țărmlul din nordul Mării Negre și ambele părți ale strâmtorii Kerki se află sub dominația *de facto* a Rusiei. Peninsula Crimeea a fost o vreme îndelungată vârful de lance al Armatei Roșii, cu o pauză de 25 de ani. În prezent, porturile peninsulei reprezintă coroana puterii navale rusești pentru Europa.

Această criză politico-militară a tulburat sistemul internațional și a condus la reorganizarea statelor europene membre ale UE și ale NATO.

b. Inițiativa celor Trei Mări

Această variantă diplomatică de cooperare a 12 state membre ale UE a fost configurată ca reacție la diversificarea amenințărilor la adresa securității statelor, devenind un adevărat proiect transdisciplinar pentru state riverane la mările Adriatică, Baltică și Neagră. Austria, Bulgaria, Croația, Cehia, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia și Slovenia au decis, în 2016, să își construiască o platformă informală pentru creșterea convergenței, a coeziunii economice și a interconectivității în domeniile energiei, transporturilor și al celui digital (www.mae.ro). Principiile acestora sunt interconectivitatea și digitalizarea, promovarea dezvoltării economice, creșterea coeziunii la nivel european și consolidarea legăturilor transatlantice (Ib.).

c. Formatul București 9 (B9)

Acest tip de cooperare și dialog pe probleme de securitate regională la nivelul statelor membre ale NATO a fost inițiat de România și Polonia în 2014. Statele vizate au fost membre ale NATO. În prezent, Bulgaria, Cehia, Estonia, Ungaria, Lituania, Letonia, Polonia, România și Slovacia cooperează în planul intereselor comune de securitate, în deplină concordanță cu principiile solidarității și al indivizibilității securității statelor membre ale NATO, securitatea cibernetică, amenințările din domeniul cibernetic, tacticile hibride și infraționalitatea transfrontalieră online și offline (Ib.).

De asemenea, această cooperare pe probleme de securitate implică o serie de componente holistice, integrând programe din cadrul celorlalte OIG-uri relevante, precum UE și OSCE, unul dintre ele fiind Tratatul Cer Deschis (Open Skies) al OSCE (Ibidem).

Spre deosebire de B9 și I3M, BLACKSEAFOR nu mai este importantă nici pe agenda politicilor de securitate a guvernului român, nici pe agendele celorlalte cinci state. Prin introducerea pe agenda celor 57 state de la OSCE s-a reușit disiparea interesului pentru această subregiune, deși avem semnale din toate sectoarele de securitate că regiunea Mării Negre este sensibilă, cu granițe poroase, care pot afecta profund Europa. Statele vor continua să se confrunte cu probleme de tipul celor prezentate la începutul acestui articol și, mai ales, cu migrația ilegală.

Fără a intra în problematica profundă din dimensiunile socială și economică, subliniem doar două aspecte circumscrise subiectului – infraționalitatea cibernetică și migrația ilegală. Acestea îndeplinesc toate valențele pentru a deveni politici disruptive cu mari inconveniente, pagube materiale semnificative, dar despre care nu există dezbateri proporțional cu problemele create pentru instituțiile publice,

operatorii economici și simplii indivizi. Doar pentru acești factori perturbatori, migrația și securitatea cibernetică, ar fi nevoie de înțelegeri geostrategice construite pe nucleul unor politici comune interstatale proactive, în special cu statele vecine. Organizarea celor șase state riverane de la Marea Neagră nu este însă una realistă în 2021.

Avem posibilitatea de a negocia acorduri bilaterale cu fiecare dintre cele cinci state. Dacă problema migrației se află pe agenda statelor, problema spațiului digital nu este încă explorată. Este timpul pentru a semna înțelegeri bilaterale de neagresiune cibernetică. Avem deja exemple în acest sens. Unul dintre ele este Acordul de securitate cibernetică SUA-China, din 2015. În 2015, Obama și Xi Jinping au semnat un acord bilateral menit să prevină spionajul cibernetic dintre cele două țări, în special pentru mediul economic și comercial, furtul proprietății intelectuale și al secretelor comerciale (Louie, 2017). Subliniem faptul că este unul dintre primele tratate al cărui subiect principal este dimensiunea cibernetică, fără să comentăm succesul acestuia.

În contextul internațional prezent, avem indicii că securitatea subregională a revenit în actualitate, oferind valențe reale de dezvoltare, cu atât mai mult, cu cât Marea Britanie s-a retras din UE, Europa se „dez-americanizează”, Germania își consolidează relațiile politico-economice cu Rusia, iar Franța revine la politica gaullistă antiamericană.

În 2021, după indicii gradual oferite în sistemul internațional începând cu prima administrație Obama (2009-2013), SUA demonstrează că și-au schimbat strategia de politică externă pentru acest secol, interesul lor pentru Europa fiind în descreștere; zona Pacificului a început să fie predominantă, indiferent de culoarea politică a celor trei președinți – Obama, Trump sau Biden. Cele mai recente acțiuni care vin în favoarea acestei afirmații sunt schimbările produse de retragerea din Afganistan și *Parteneriatul dintre SUA, Marea Britanie și Australia (AUKUS)*, semnat în septembrie 2021 (Liptak, Vasquez, 2021). Trilaterală „*autocrație versus democrație*” este un program de întâlniri pe agenda următoare pentru a se coordona pe probleme cibernetice, tehnologii avansate și apărare, în încercarea de a face față mai bine provocărilor moderne de securitate (Ib.).

Carantina impusă la nivel mondial a obligat mediul diplomatic să își asume digitalizarea, după ce acesta rezervase diplomației digitale un rol secundar pe social media de pe internet. Pandemia a obligat mediul diplomatic și consular să accepte digitalizarea în întregul ei, aproape peste noapte, devenind rapid un instrument puternic de inovare și progres, un element fiabil al cooperării intrainstituționale și la nivel interstatal bi/multilateral.

ULTIMA RATIO

Pe parcursul articolului, am evidențiat aspecte care vin în favoarea diplomației digitale ca fiind o diplomație integratoare pentru toate spațiile și cu toate instrumentele posibile. Este mai mult decât o diplomație publică, deoarece avem de-a face cu toate tipurile de actori internaționali, nu doar cu partea nediplomatică. Tot prin intermediul diplomației digitale avem o componentă nouă de construit, aceea de codificare a spațiului informațional, apoi pe cea de integrare a acestuia în dreptul internațional.

Un alt domeniu abordat a fost securitatea – națională și internațională. Ne-am limitat la trei tipuri de cooperare și toate au fost din zona Mării Negre. Am dezvoltat cel mai important scop al securității – *protejarea și supraviețuirea statului*, care este același și pentru diplomație. Dacă punem, astfel, în dezbatere securitatea și diplomația, atunci cele două rămân permanent în corelație, una prin forță, cealaltă prin influență, negociere și convingere.

Ipoteza de lucru se confirmă. Toate elementele esențiale prezentate pe parcursul acestui demers ne determină să credem că diplomația digitală va rămâne în actualitate după încheierea pandemiei, ca element important de interconectare a tuturor părților interesate, deoarece: avem la dispoziție, aproape gratis, spațiul digital transfrontalier, dar supus aproape permanent amenințărilor; modul de întrebuintare este facil; securitatea poate fi asigurată pe internet aproape integral, dacă oamenii sunt dispuși să respecte reguli elementare; securitatea națională a integrat spațiul digital, devenind un ecosistem generos, în care naționalul se suprapune internaționalului într-un mod în care oamenii nu mai sunt percepuți în funcție de vârstă, sex, etnie, religie, ci, mai degrabă ca cetățeni ai lumii.

În era informațională, afectată profund de pandemie, schimbări climatice și politici publice deseori inadecvate, avem șansa să ne revizuiem strategii și tactici bazate pe context, să introducem activități proactive, precum: inițierea, negocierea unor noi norme, înțelegeri bilaterale și multilaterale pentru ca statele să poată supraviețui în tot acest spațiu hibridizat; apoi, după semnarea acestora, mediile de securitate și apărare să preia ștafeta pentru a monitoriza modul în care aceste norme sunt respectate pentru a putea atenționa la timp forurile responsabile în cazul unor incidente.

O abordare eficientă a diplomației o reprezintă puterea și influența percepute de toate părțile interesate, actori internaționali și publicul larg în toate spațiile posibile, fără să cunoaștem cum s-a ajuns la eficiență, fără a intra în esența practicii acesteia. Însă, acest aspect poate fi doar un nivel de percepție analizată neconducând la cauza

problemei, pentru că, fără a cunoaște contextul și actorii, nu ar trebui să judecăm *a priori*.

Așadar, în cazul diplomației digitale, considerăm că aceasta a devenit interfața statului hibridizat și promotorul securității naționale pentru statul westphalian fragilizat în sistemul internațional. Ambele exponențe ale politicii externe, diplomația și apărarea, au misiune comună, extrem de complexă în plan securitar, de a se asigura că statul și națiunea supraviețuiesc. Această misiune pare alcătuită din acțiuni simple, de rutină, dar, atunci când trebuie transpuse în practică, ele se complică proporțional cu contextul situațional al momentului ales.

BIBLIOGRAFIE:

1. Alagappa, M. (1988). *Comprehensive Security: Interpretations in ASEAN Countries*. În Scalapino, R. et al. (eds), *Asian Security Issues Regional and Global*, Berkeley, CA, SUA: Institute of East Asian Studies, University of California.
2. Buzan, B. (1991). *New patterns of global security in the Twenty first century*. *International Affairs Journal*, no. 67(3).
3. Buzan, B. (2017). *Popoarele, statele și teama. O agendă de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*. Ed. e 3-a, traducere de Vivian Săndulescu. Rep. Moldova: Chișinău. Editura Cartier.
4. Cercel, M. (2019). *Diplomație și negocieri diplomatice*. București: Editura C.H. Beck.
5. Cull, N.J. (2020). *The evolution of a phrase*. În vol. Snow, N., Cull, N.J. (ed.) (2020). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. Second Edition. New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
6. De Cussy, F. (1846). *Le dictionnaire ou manuel-lexique de la diplomatie et du consul*. Leipzig: F.A. Brockhaus.
7. Hariri, Y.N. (2021). *Lessons from a year of Covid. In a year of scientific breakthroughs – and political failures – what can we learn for the future?* În *Financial Times Journal*, <https://www.ft.com/content/f1b30f2c-84aa-4595-84f2-7816796d6841m>, accesat la 23 septembrie 2021.
8. Liptak, K., Vasquez, M. (2021). *Biden and UK to help Australia acquire nuclear-powered submarines in new pushback on China*, <https://edition.cnn.com/2021/09/15/politics/us-uk-australia-nuclear-powered-submarines/index.htm>, accesat la 20 septembrie 2021.
9. Louie, C. (2017), *U.S.-China Cybersecurity Cooperation*, <https://jsis.washington.edu/news/u-s-china-cybersecurity-cooperation/>, accesat la 20 septembrie 2021.
10. Malița, M. (1975). *Diplomația. Școli și Instituții*. Ed. a II-a. București: Editura Politică.
11. Martino, de L. (2020). *The spectrum of listening*. În vol. Snow, N., Cull, N.J. (ed.) (2020).
12. Maslow, A.H. (2017). *Hierarchy of Needs: A Theory of Human Motivation*. Londra: Dancing Unicorn Books, e-kindle.
13. Rana, K. (2011). *21st Century Diplomacy a Practitioner's Guide*. Londra: The Continuum International Publishing Group.
14. Rashid, A. et al. (2019). *CyBok: The Cyber Security Body of Knowledge*. Bristol: National Cyber Security Centre.
15. Snow, N. (2020). *Rethinking public diplomacy in the 2020s*. În vol. Snow, N., Cull, N.J.
16. Theiler, O. (2011). *New threats: the cyber-dimension*, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2011/09/04/new-threats-the-cyber-dimension/index.html>, accesat la 21 septembrie 2011.
17. *Inițiativa celor Trei Mări (I3M)* (2017), <https://www.mae.ro/node/49437>, accesat la 20 septembrie 2021.
18. Organizația Națiunilor Unite. (1968). *Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 18.04.1961*. București: Buletinul Oficial nr. 89.
19. Organization for Security and Co-operation in Europe (2020). 27 mai 2020. *Forum for Security Co-operation*. Ukraine 947th Plenary Meeting of the Forum, https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/455320_0.pdf, accesat la 20 septembrie 2021.
20. Parlamentul României (2002). *Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue și al zonei economice exclusive ale României*. București: Monitorul Oficial, Partea I nr. 765 din 21 octombrie 2002, la adresa: <https://lege5.ro/gratuit/gy4diobw/legea-nr-17-1990-privind-regimul-juridic-al-aperor-maritime-interioare-al-marii-teritoriale-al-zonei-contigue-si-al-zonei-economice-exclusive-ale-romaniei>, accesat la 15 septembrie 2021.
21. Parlamentul României (2002). *Acordul din 2 aprilie 2001 privind constituirea grupului de cooperare navală în Marea Neagră*. București: Monitorul Oficial, nr. 29 din 17 ianuarie 2002, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/33382>, accesat la 15 septembrie 2021.
22. *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19-11 March 2020*, <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>, accesat la 20 septembrie 2021.